

ПРОРИВНІ ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Балькін Ю.Г., аспірант*,

Державний торгово-економічний університет, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9613-7796>

Проривні інновації: концепція та механізми дії

Проривні інновації є технологіями чи підходами, які докорінно змінюють існуючі ринки або створюють нові. Ключовим принципом їх дії є здатність спрощувати складні процеси, роблячи їх доступними для ширшого кола користувачів. Вперше цей концепт був описаний К. Крістенсеном у його праці «The Innovator's Dilemma». Такі інновації:

- Руйнують існуючі моделі: замінюють традиційні підходи до бізнесу чи послуг більш ефективними.
- Створюють нові ринки: охоплюють споживачів, яким раніше були недоступні певні продукти чи послуги.
- Стимулюють інклюзію: забезпечують участь у нових ринках для раніше виключених груп.

Дистанційне навчання як проривна інновація в освіті

У галузі освіти проривні інновації відкривають доступ до знань незалежно від географії чи фінансових бар'єрів, автоматизують адміністративні та навчальні процеси і створюють умови для індивідуалізованого підходу.

Дистанційне навчання є ключовим прикладом проривної інновації в освітній галузі. Воно відрізняється від звичайного офф-лайн навчання своєю гнучкістю та доступністю, та включає використання спеціалізованих навчальних платформ, цифрового контенту, методик навчання та інтеграції з цифровими інструментами оцінювання. Дистанційне навчання дозволяє реалізовувати на практиці один із головних трендів розвитку освіти – впровадження «індивідуальної освітньої траєкторії» та в перспективі повністю відмовитись від класичної «класно-урочної» системи або значно трансформувати її.

Основні компоненти дистанційного навчання:

- Навчальні платформи: такі як Moodle, Blackboard, Stride K-12.
- Цифровий контент: електронні підручники, інтерактивні відеолекції, мультимедійні матеріали.
- Методики навчання: адаптовані до формату віддаленої роботи, з акцентом на самостійність і гнучкість.

* Науковий керівник – Ведмідь Н.І., д.е.н., професор

Приклади успішного впровадження в світі:

Stride K-12 (США). Ця освітня платформа трансформувала шкільну освіту, забезпечивши доступ до якісного навчання для мільйонів учнів. Stride K-12 дозволяє індивідуалізувати процес навчання і залучати учнів із віддалених регіонів.

Arizona State University (США). Університет активно використовує дистанційні платформи для залучення студентів із понад 100 країн, що значно збільшило охоплення освітніх програм, кількість студентів університету, що вчать дистанційно, – більше 150 тис.

Дистанційне навчання змінює освітню галузь через:

- Економію ресурсів - скорочення витрат на інфраструктуру та матеріали, зменшення навантаження на вчителів.

- Розширення доступу до освіти - особливо для людей із віддалених регіонів або тих, хто поєднує навчання з роботою.

- Інноваційні бізнес-моделі - наприклад, створення спеціалізованих курсів для компаній чи професійних програм перепідготовки.

- Український досвід – трансформація шкільної освіти із застосуванням дистанційного навчання.

Україна є одним із лідерів в Європі у впровадженні дистанційної шкільної освіти. Найвідомішим прикладом є школа «Оптіма», яка стала першою ліцензованою дистанційною школою в країні. Вона пропонує:

- Інтерактивні уроки: включаючи відеоматеріали, інтерактивні завдання та регулярний зворотний зв'язок із викладачами.

- Доступність для дітей із зон бойових дій: під час війни школа забезпечила освітній процес для тисяч учнів, які вимушено залишили свої домівки.

- Адаптацію під індивідуальні потреби: можливість формувати власний графік навчання.

- Нараз в дистанційній школі Оптіма навчається біля 20 тис. дітей, загалом українські ліцензовані дистанційні школи навчають не менше 50 тис. дітей.

Цей досвід може бути корисним для країн Європи, де сектор дистанційної шкільної освіти ще недостатньо розвинений. Українські моделі можуть бути адаптовані для підвищення гнучкості та доступності шкільної освіти, особливо для дітей вразливих категорій.

Висновки. Проривні інновації, такі як дистанційне навчання, докорінно змінюють галузь освіти. Вони сприяють оптимізації витрат, розширюють доступ до знань і створюють нові бізнес-моделі. Український досвід демонструє, що інноваційні підходи можуть забезпечити сталість освітнього процесу навіть у кризових умовах.

Література:

1. Christensen C.M. «The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail». Harvard Business Review Press, 1997.
2. OECD. «Trends Shaping Education 2022». *OECD Publishing*, 2022.
3. Veletsianos G. «Learning Online: The Student Experience». *Routledge*, 2020.
4. Дергачова Г.В. «Дистанційне навчання як інструмент забезпечення якості освіти». *Освіта і управління*. 2021.
5. Андріїв Н.М. «Цифрова трансформація підприємства: теоретичний базис». *Ефективна економіка*. 2022. № 4.

ЕТИЧНІ ТА ОПЕРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ШІ В БІЗНЕСІ

Бойко Я.М., кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м. Ужгород, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4404-9709>

Незважаючи на свої переваги, впровадження ШІ створює значні етичні ризики. Системи розпізнавання обличчя демонструють расові упередження в 12 % випадків, що призводить до несправомірної ідентифікації в контексті безпеки та найму [1]. Нормативно-правові рамки, такі як Закон ЄС «Про штучний інтелект», висувають суворі вимоги щодо прозорості, змушуючи компанії документувати джерела навчальних даних і логіку прийняття рішень, — процес, який збільшує витрати на відповідність на 25 % [3]. Це перший у світі закон про ШІ, що регулює правила у сфері штучного інтелекту (набув чинності 1.08.2024 р/) [2]. Він надає розробникам і розгортачам систем чіткі вимоги та зобов'язання щодо конкретного використання штучного інтелекту, одночасно зменшуючи адміністративний і фінансовий тягар для бізнесу. Зобов'язання, передбачені відповідним Законом, можуть стосуватися як постачальників (наприклад, розробника інструменту для перевірки резюме), так і користувачів систем штучного інтелекту (наприклад, банку, який купує цей інструмент перевірки). Підхід, викладений у даному законі враховує оцінку ризиків по штучному інтелекту, а також запроваджує єдину його структуру для всіх країн ЄС (мінімальний, обмежений, високий і неприйнятний рівні ризику).

Так, при мінімальному ризику більшість систем штучного інтелекту, таких як спам-фільтри та відеоігри з підтримкою штучного інтелекту, не стикаються із зобов'язаннями, відповідно до Закону про штучний інтелект, але компанії можуть добровільно прийняти додаткові кодекси поведінки.